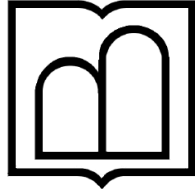

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای جراحی دندانپزشکی

عنوان:

بررسی فراوانی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان و عوامل مرتبط با آن در
کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

اساتید راهنما:

دکتر پویان سیگاری
دکتر عمران حاج‌محمدی

استاد مشاور:

دکتر سام سیدخامسی

نگارش:

مینا اعظمی

تقدیم

این پایان نامه را به پدر
و مادر عزیزم تقدیم
می کنم.

بدون شک جایگاه و منزلت
استاد، اجل از آن است که در
مقام قدردانی از زحمات بی
شائبه ی او، با زبان قاصر و
دست ناتوان، چیزی بنگاریم.
بدین وسیله از اساتید بزرگوار
آقای دکتر پویان سیگاری،
دکتر عمران حاج محمدی و
دکتر سام سید خامسی
تشکر و قدردانی می‌گردد.

چکیده

مقدمه: حفره‌ی خشک (dry socket)، یک عارضه‌ی محدود شونده با اتیولوژی نامشخص و التهاب حاد استخوان آلوئولار در حفره‌ی (socket) دندان کشیده شده می‌باشد که از یک تا سه روز پس از کشیدن دندان با وقوع درد شدید ناشی از تخریب کامل یا ناکامل لخته‌ی خون درون حفره، وقوع می‌یابد. هدف از این مطالعه بررسی فراوانی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان و عوامل مرتبط با آن در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل می‌باشد.

مواد و روش کار: این مطالعه‌ی مقطعی از نوع توصیفی-تحلیلی بر روی ۲۴۲ مورد دندان کشیده شده در بیماران ۷۰-۱۸ ساله که از فروردین تا اسفند ۱۴۰۰ به دانشکده دندانپزشکی اردبیل مراجعه کرده بودند، انجام شد. پس از توجیه و اخذ رضایت از بیماران، پرسشنامه‌ای جهت ثبت اطلاعات دموگرافیک و دندانپزشکی بیمار تکمیل شد و طی مدت ۴۸ تا ۷۲ ساعت پس از خارج‌سازی دندان توسط دانشجویان سال چهارم، پنجم و ششم، جهت پیگیری با بیماران تماس گرفته شد. سپس تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ورژن ۲۲ صورت گرفت.

نتایج: میزان وقوع حفره‌ی خشک در این مطالعه، ۱۶/۹ درصد بود. متغیرهای ترم تحصیلی دانشجوی درمانگر، سن بیمار، جنسیت، استعمال دخانیات و فک تحت‌درمان جزو عوامل مرتبط با وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل بودند ($P > 0/05$)، اما متغیرهای داروهای مصرفی و بیماری زمینه‌ای تأثیر معناداری بر وقوع حفره‌ی خشک نداشتند ($P > 0/05$).

نتیجه‌گیری: متغیرهای ترم تحصیلی دانشجوی درمانگر، سن بیمار، جنسیت، استعمال دخانیات و فک تحت درمان جزو عوامل مرتبط با وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل بودند.

کلمات کلیدی: حفره‌ی خشک، کشیدن دندان، عوامل مرتبط با حفره‌ی خشک

فهرست مطالب

چکیده ..... أ

فصل اول: معرفی پژوهش

- ۱-۱. مقدمه؛ بیان مساله و ضرورت اجرای پژوهش ۱
- ۲-۱. اهداف پژوهش ۳
- ۱-۲-۱. هدف کلی ۳
- ۲-۲-۱. اهداف اختصاصی ۳
- ۳-۱. اهداف کاربردی ۳
- ۴-۱. سؤالات و فرضیه‌های پژوهش ۴
- ۵-۱. تعریف واژه‌ها ۴

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق

- ۱-۲. مقدمه ۶
- ۲-۲. مبانی نظری پژوهش ۶
- ۱-۲-۲. حفره‌ی خشک ۶
- ۲-۲-۲. پاتوفیزیولوژی ۷
- ۳-۲-۲. اتیولوژی ۸
- ۴-۲-۲. فاکتورهای مهم اتیولوژیک ۱۰
- ۱-۴-۲-۲. مکان آناتومیکی ۱۰
- ۲-۲-۴-۲. سختی، مدت‌زمان و ترومای حین کشیدن یا جراحی دندان ۱۱
- ۳-۴-۲-۲. تجربه و مهارت جراح ۱۱
- ۴-۴-۲-۲. سن ۱۲
- ۲-۲-۴-۵. جنسیت و داروهای ضد بارداری ۱۲
- ۲-۲-۴-۶. استعمال دخانیات ۱۳
- ۲-۲-۴-۷. جریان خون موضعی و تنگ‌کننده‌های عروقی همراه با ماده‌ی بی‌حسی ۱۴
- ۲-۲-۴-۸. عفونت و التهاب قبلی ۱۴
- ۲-۲-۴-۹. بیماران با ضعف سیستم ایمنی و بیماران دیابتیک ۱۵
- ۲-۲-۴-۱۰. موارد دیگر ۱۵

۱۵	..... ۵-۲-۲. درمان
۱۸	..... ۶-۲-۲. پیشگیری
۱۸	..... ۷-۲-۲. داروهای استفاده شده جهت پیشگیری از حفره‌ی خشک
۱۸	..... ۲-۲-۷-۱. داروهای آنتی فیبریولیتیک
۱۹	..... ۲-۲-۷-۲. شستشو دهنده‌ها
۱۹	..... ۳-۷-۲-۲. پلی لاکتیک اسید
۲۰	..... ۲-۲-۷-۴. آنتی بیوتیک‌ها
۲۰	..... ۲-۲-۷-۵. دهان‌شوویه‌های ضد میکروبی
۲۱	..... ۳-۲. مروری بر پیشینه تحقیق
۲۱	..... ۱-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در ایران
۲۲	..... ۲-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در خارج
۲۴	..... ۳-۳-۲. جمع‌بندی پیشینه‌های پژوهش

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۲۵	..... ۱-۳. نوع مطالعه و روش پژوهش
۲۵	..... ۲-۳. جامعه آماری پژوهش
۲۵	..... ۳-۳. معیارهای ورود و خروج به مطالعه
۲۶	..... ۴-۳. حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
۲۶	..... ۵-۳. ابزار و روش گردآوری داده‌ها
۲۷	..... ۶-۳. روایی و پایایی ابزار
۲۷	..... ۷-۳. زمان و مکان پژوهش
۲۸	..... ۸-۳. متغیرهای پژوهش
۲۸	..... ۹-۳. روش‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۸	..... ۱۰-۳. ملاحظات اخلاقی
۲۹	..... ۱۱-۳. محدودیت‌ها و مشکلات اجرای پژوهش

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۳۰	..... ۱-۴. آماره‌های توصیفی
۳۰	..... ۱-۱-۴. تعیین فراوانی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل
۳۱	..... ۲-۱-۴. آماره‌های توصیفی عوامل مرتبط با وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان
۳۶	..... ۲-۴. آمار استنباطی
۳۶	..... ۱-۲-۴. تعیین رابطه‌ی بین ترم تحصیلی دانشجوی درمانگر و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

۲-۲-۴. تعیین رابطه‌ی بین سن بیمار و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل.....	۳۷
۳-۲-۴. تعیین رابطه‌ی بین جنسیت بیمار و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل.....	۳۸
۴-۲-۴. تعیین رابطه‌ی بین گروه دارویی مورد مصرف بیماران و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل.....	۳۹
۵-۲-۴. تعیین رابطه‌ی بین استعمال دخانیات و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل.....	۴۱
۶-۲-۴. تعیین رابطه‌ی بین بیماری زمینه‌ای بیماران و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل.....	۴۲
۷-۲-۴. تعیین وقوع حفره‌ی خشک در کلینیک دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در فک بالا و پایین.....	۴۴

فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

۱-۵. بحث.....	۴۵
۲-۵. نتیجه‌گیری.....	۵۲
۳-۵. محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش.....	۵۲
۱-۳-۵. محدودیت‌ها.....	۵۲
۲-۳-۵. پیشنهادهای پژوهش.....	۵۲
منابع.....	۵۴
پیوست‌ها.....	۶۱

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱. متغیرهای مورد بررسی.....	۲۸
جدول ۴-۱. درصد فراوانی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان.....	۳۰
جدول ۴-۲. عوامل مرتبط با وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان.....	۳۱
جدول ۴-۳. بررسی رابطه‌ی بین ترم تحصیلی دانشجوی درمانگر و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۳۶
جدول ۴-۴. بررسی رابطه‌ی بین سن بیمار و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۳۷
جدول ۴-۵. بررسی رابطه‌ی بین جنسیت بیمار و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۳۸
جدول ۴-۶. بررسی رابطه‌ی بین داروهای مصرفی و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۳۹
جدول ۴-۷. بررسی رابطه‌ی بین گروه دارویی مورد مصرف بیماران و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۴۰
جدول ۴-۸. بررسی رابطه‌ی بین استعمال دخانیات و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۴۱
جدول ۴-۹. بررسی رابطه‌ی بین وجود بیماری زمینه‌ای و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۴۲
جدول ۴-۱۰. رابطه‌ی بین بیماری زمینه‌ای و فراوانی وقوع حفره‌ی خشک.....	۴۳
جدول ۴-۱۱. بررسی فراوانی وقوع حفره‌ی خشک در فک بالا و پایین.....	۴۴

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۳۰	نمودار ۴-۱. درصد وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان.....
۳۱	جدول ۴-۲. عوامل مرتبط با وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان.....
۳۲	نمودار ۴-۲. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس ترم تحصیلی درمانگر.....
۳۲	نمودار ۴-۳. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس جنسیت بیمار.....
۳۳	نمودار ۴-۴. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس سن بیمار.....
۳۳	نمودار ۴-۵. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس مصرف دخانیات.....
۳۴	نمودار ۴-۶. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس فک تحت‌درمان.....
۳۴	نمودار ۴-۷. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس داروهای مصرفی.....
۳۵	نمودار ۴-۸. مقایسه‌ی وقوع حفره‌ی خشک بعد از کشیدن دندان بر اساس بیماری زمینه‌ای.....